

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД 09-114/13.01.2021 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на втора степен на професионална квалификация за специалност код **7620402** „Подпомагане на възрастни“ от професия код **762040** „Социален асистент“ от професионално направление код **762** „Социална работа и консултиране“.

X

КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ
Министър на образованието и науката

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СППОО	Наименование
Професионално направление	762	„СОЦИАЛНА РАБОТА И КОНСУЛТИРАНЕ”
Професия	762040	„СОЦИАЛЕН АСИСТЕНТ”
Специалност	7620402	„ПОДПОМАГАНЕ НА ВЪЗРАСТНИ”

Утвърдена със Заповед № РД 09-114/13.01.2021 г.

София, 2021 г.

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит за придобиване на **втора** степен на професионална квалификация по специалност код **7620402 „Подпомагане на възрастни“**, професия код **762040 „Социален асистент“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на втора степен по изучаваната професия **„Социален асистент“**, специалност **„Подпомагане на възрастни“**.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) и чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Националната изпитна програма включва:

- за частта по теория на професията – осемнадесет изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема и указание за разработване на писмен тест по всяка изпитна тема;
- за частта по практика на професията - указание за съдържанието на индивидуалните задания;
- критериите за оценяване на резултатите от обучението;
- система за оценяване;
- препоръчителна литература.
- Приложения:
  - а. Примерен изпитен билет;
  - б. Примерно индивидуално задание;
  - в. Примерно указание за разработване на писмен тест.

Държавният изпит – част по теория на професията, се провежда като писмен изпит по една и съща изпитна тема за учениците и/или за обучаваните за дадено училище или обучаваща институция.

Училището/обучаващата институция въз основа на писмено заявено желание на обучаемите по чл. 3, ал. 11 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация може да организира провеждането на държавния изпит – част по теория на професията като писмен тест.

С изпитната тема или изпитния тест се проверява задължителното за усвояване и контрол учебно съдържание на равнища „Знание“, „Разбиране“ и „Приложение“, като броят и равнището на всяка задача се определят към критериите за оценка за всяка изпитна тема.

При избран от училището/обучаващата институция вариант на провеждане на изпита с писмен тест въз основа на критериите за оценка към всяка изпитна тема се съставят тестовите задачи.

Всяка тестова задача задължително съдържа глагол (при възможност започва с глагол), изразяващ действието, което трябва да извърши обучаваният, и показващ равнището по таксономията на Блум, еталона на верния отговор и ключ за оценяване - пълния отговор за който се получават максимален брой точки съобразно равнището на задачата, определени в таблицата за критериите за оценка на всяка изпитна тема.

Към всеки тест се разработва:

1. Указание за работа, която включва:

- целта на теста - какви знания и умения се оценяват с него;
- представяне и описание на теста - брой задачи, типология (задачи със свободен отговор; задачи за допълване/съотнасяне; задачи с избран отговор) и начин на работа с тях;
- продължителност на работа с теста;
- начин на оценяване на резултатите от теста.

2. Методически указания за комисията по оценяване

Всеки член на комисията по оценяване получава тестовите задачи, еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

За оценката на писмена работа по изпитна тема комисията по оценяване на изпита – част по теория на професията, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

За оценката на писмения тест комисията използва еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

Чрез държавния изпит – част по практика на професията и специалността, се проверяват и оценяват професионалните умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на **втора** степен на професионална квалификация. Изпитът се провежда по индивидуални задания и критерии за оценяване, изготвени от комисията за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията. Броят на изготвените задания трябва да бъде поне с един повече от броя на явяващите се в деня на изпита.

III. ИЗПИТНИ ТЕМИ

Изпитна тема № 1: Социални услуги, предоставяни в общността

План-тезис: Същност на социалните услуги. Нормативна рамка на социалните услуги. Принципи и подходи при предоставянето на социалните услуги. Специфика на социалните услуги, предоставяни в общността. Доставчици на социални услуги.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на социалните услуги.	10
2. Описва нормативната рамка на социалните услуги.	20
3. Посочва основни подходи и обяснява принципите при предоставянето на социалните услуги.	30
4. Изяснява спецификата на социалните услуги, предоставяни в общността.	20
5. Посочва доставчици на социални услуги в общността и описва изискванията към тях.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 2: Професионална роля и основни задължения на социалния асистент

План-тезис: Статут на социалния асистент. Услуги, предоставяни от социалния асистент. Права и задължения на социалния асистент. Нормативно регламентирани изисквания за упражняването на професията „Социален асистент“. Професионална компетентност и личностови характеристики на социалния асистент. Източници на професионален стрес.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Изяснява статута на социалния асистент.	10
2. Описва услугите, предоставяни от социалния асистент.	20
3. Изброява правата и задълженията на социалния асистент.	20
4. Посочва нормативно регламентирани изисквания за упражняването на професията „Социален асистент”.	20
5. Анализира връзката между знанията и уменията, свързани с неговата специална и лична компетентност.	20
6. Изброява източниците на професионален стрес.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 3: Осигуряване на качество на социалните услуги за възрастни

План-тезис: Качество на живот – същност на понятието и критерии за оценка. Стандарти по отношение на социалната работа с възрастните хора от уязвими групи. Индивидуален подход на подкрепа (подкрепа за осъществяване на ежедневни дейности, за развитие, социални контакти, др.). Участие на потребителите и/или на техните близки в планирането и оценката на социалната услуга. Ангажирани държавни институции за контрол и оценка на социалните услуги за възрастни.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3	Максимален брой точки
1. Изяснява съдържанието на понятието „качество на живот” и посочва критерии за оценка.	20
2. Описва стандарти на социална работа с възрастните хора.	20
3. Обосновава необходимостта от индивидуален подход в оказването на подкрепа.	25
4. Очертава участието на потребителите и/или техните близки в планирането и оценката на социалната услуга.	25
5. Посочва държавни институции, отговорни за контрола и оценката на социалните услуги за възрастни.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 4: Професионална етика в социалната работа с потребителите на социални услуги

План-тезис: Същност на професионалната етика. Основни етични принципи в социалната работа. Прилагане на етичните принципи в общуването с възрастните – потребители на услуги и с членовете на разширеното семейство. Етични проблеми при различни ценности, културни и религиозни вярвания. Методи за решаване на етични проблеми в социалната работа с възрастни.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1. Изяснява мястото на професионалната етика в социалната работа.	10
2. Посочва и обяснява основните етични принципи в социалната работа.	30
3. Посочва общи правила за общуване с възрастните хора, съобразени с етичните ценности.	20
4. Анализира причините за възникването на етични проблеми в социалната работа с възрастните хора и с техните близки.	30
5. Изброява методи за решаване на етични проблеми в социалната работа с възрастните хора.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 5: Предоставяне на услугата „Социален асистент” в дома на възрастните потребители

План-тезис: Условия и ред за предоставяне и ползване на услугата „Социален асистент” в домашна среда. Оценка на потребностите от подкрепа. Планиране и договаряне на грижата в домашна среда. Необходими документи по предоставяне на услугата „Социален асистент” в дома на потребителя. Индивидуален план за предоставяне на услугата „Социален асистент”.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5	Максимален брой точки
1. Описва условията за предоставяне и ползване на услугата „Социален асистент” в домашна среда.	10
2. Аргументира оценката на потребностите от подкрепа на потребителите на социалната услуга.	30
3. Предлага идеи за планиране и договаряне на грижата в домашна среда.	20

4. Изброява необходимите документи по предоставяне на услугата „Социален асистент” в дома на потребителя.	20
5. Описва съдържанието на индивидуалния план за предоставяне на услугата „Социален асистент” на възрастни от уязвими групи.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 6: Работа в мрежа при предоставяне на услугата „Социален асистент” за възрастни

План-тезис: Съдържание на понятието „работа в мрежа“. Роля на социалния асистент за ефективно взаимодействие в мрежа при работа с възрастни потребители. Социални нагласи към възрастните потребители от уязвими групи и очакванията към помагащите специалисти. Партниране с медицински специалисти и други помагачи специалисти. Организации за хора с увреждания и с различни заболявания.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6	Максимален брой точки
1. Изяснява съдържанието на понятието „работа в мрежа“.	10
2. Представя ролята и необходимите умения на социалния асистент във взаимодействието в мрежа при работа с възрастни потребители.	30
3. Описва социалните нагласи към възрастните потребители от уязвими групи и очакванията към помагащите специалисти.	20
4. Доказва необходимостта от партниране с медицински и други помагачи специалисти.	20
5. Посочва организации за хора с увреждания и с различни заболявания и възможностите за взаимодействие с тях.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 7: Взаимодействие на социалния асистент с близките на потребителите

План-тезис: Промени в семейната система след настъпило заболяване и/или увреждане. Промени в социалното обкръжение на потребителите. Насоки в оказването на подкрепа на близките на потребителите. Разпределение на отговорностите по грижите в дома на потребителя. Правомощия на социалния асистент във взаимодействието.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7	Максимален брой точки
1. Описва промените в семейната система след настъпило заболяване и/или увреждане.	20
2. Посочва настъпилите промени в социалното обкръжение на потребителите и изяснява тяхното влияние върху личността на потребителите.	25
3. Формулира насоки в оказването на подкрепа на близките на потребителите на услугата.	20
4. Посочва варианти на разпределение на отговорностите по грижите в дома на потребителя.	25
5. Изброява правомощията на социалния асистент във взаимодействието.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 8: Потребности и права на възрастните хора от уязвими групи

План-тезис: Същност на понятието „уязвими групи”. Права на потребителите на социални услуги. Особенности на потребностите на възрастните хора и поставяне на цели на социална работа. Нормативна рамка на правата на хората с увреждания. Институции за социална подкрепа на лица от уязвими групи.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8	Максимален брой точки
1. Дефинира понятието „уязвими групи” и посочва лицата, които се нуждаят от социални услуги.	20
2. Изброява основни права на потребителите на социални услуги.	20
3. Аргументира връзката между потребностите на възрастните хора и поставените цели на социалната работа с тях.	30
4. Описва нормативната рамка на правата на хората с увреждания.	10
5. Посочва институции за социална подкрепа на лица от уязвими групи и описва ролята на социалния асистент като посредник между институциите и потребителите.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 9: Подкрепа за здравословна и безопасна среда в дома на потребителя

План-тезис: Видове рискове в домашната среда. Оценка на риска. Характеристики на достъпната среда. Подкрепа при риск, произтичащ от битовите условия, и възможности за обезопасяване на дома. Подкрепа при риск от злополуки и инциденти.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 9</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Посочва видове рискове в домашната среда.	10
2. Аргументира необходимостта от оценка на риска в домашна среда.	20
3. Описва характеристиките на достъпната среда и посочва правила за осигуряване на здравословна и безопасна среда за потребителя.	20
4. Дава предложения за обезопасяване на дома и за оказване на подкрепа при риск, произтичащ от битовите условия.	25
5. Посочва адекватни действия на социалния асистент за оказване на подкрепа при риск от злополуки и инциденти.	25
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 10: Подкрепа при риск за здравето на потребителите

План-тезис: Рискови фактори за здравето на потребителите. Проследяване и подкрепа при вземане на лекарства. Подкрепа за физическа активност. Първа долекарска помощ при влошаване на здравословното състояние. Работа в екип при рискове за здравето – личен лекар, специалист, близки на потребителя.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 10</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Изброява рискови фактори за здравето на потребителите и посочва последствията за потребителите.	20
2. Описва ангажиментите на социалния асистент по проследяване и подкрепа при вземане на лекарства.	20
3. Дава предложения за оказване на подкрепа за физическа активност.	20
4. Описва стъпките при оказване на първа долекарска помощ в ситуация на влошаване на здравето на потребителя.	20

5. Описва очакванията към работещите в екип при рисковете за здравето на потребителя – личен лекар, специалист, близки на потребителя.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 11: Модели за работа и подкрепа при неблагоприятни отношения в семейството и в общността

План-тезис: Същност на насилието и видове насилие. Рискови фактори за поява на насилие. Риск от загуба на независимост, изоставяне и социална изолация. Нормативни мерки срещу насилието. Действия на социалния асистент в случай на упражнено насилие върху потребителя.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 11</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира насилието и посочва видове насилие.	20
2. Описва рискови фактори за поява на насилие и разпознава основни симптоми за преживяно насилие.	30
3. Обяснява причините за възникване на риск от загуба на независимост, изоставяне и социална изолация.	20
4. Посочва нормативни мерки срещу насилието.	10
5. Описва действията на социалния асистент в случай на упражнено насилие върху потребителя.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 12: Дейности на социалния асистент в подкрепа на потребителите

План-тезис: Подкрепа за организация на свободното време и забавленията. Подкрепа за изпълнение на дейности по интереси. Подкрепа за учене и развитие. Подкрепа за връзки с общността – грижи за самостоятелността и социалното включване. Възможности за осигуряване на достъпна и безопасна среда.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 12</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Посочва изискванията за ефективна организация на свободното време и забавленията.	20

2. Изяснява ролята на социалния асистент в оказването на подкрепа за изпълнение на дейности по интереси.	25
3. Доказва необходимостта от подкрепа за учене и развитие и посочва конкретни техники за стимулиране на потребителите.	25
4. Разглежда възможности за връзки с общността и посочва ролята на социалния асистент в социалното включване на потребителите.	20
5. Изброява възможности за осигуряване на достъпна и безопасна среда.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 13: Промени през старостта

План-тезис: Физически промени през старостта. Промени в когнитивните функции през старостта. Промени на личността през старостта. Промени в начина на живот при старите хора. Промени в социалното обкръжение на старите хора.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 13</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Посочва основни физически промени през старостта.	10
2. Посочва ключови промени в когнитивните функции през старостта.	20
3. Изяснява личностовите промени през старостта.	20
4. Описва възможни промени в начина на живот при старите хора и обяснява тяхното въздействие върху качеството на живот на същите.	25
5. Изброява причини за промени в социалното обкръжение на старите хора и посочва техники за оказване на емоционална подкрепа на възрастни хора, които се чувстват самотни.	25
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 14: Специфика на грижите за тежко болни потребители

План-тезис: Грижа за възрастни хора, прекарвали инфаркт. Грижа за възрастни хора, прекарвали инсулт. Обслужване на лежачо болни потребители. Особености на грижите за терминално болни потребители. Отговорности на социалния асистент за осигуряване на безопасна среда за потребителите.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 14	Максимален брой точки
1. Посочва дейности по обгрижването на възрастни хора, прекарвали инфаркт.	20
2. Посочва дейности по обгрижването на възрастни хора, прекарвали инсулт.	20
3. Обяснява спецификата на грижите за лежачо болни потребители и посочва дейности по тяхното обгрижване.	25
4. Изяснява особеностите на грижите за терминално болни потребители и предлага техники, насочени към стабилизиране на тяхното емоционално състояние.	25
5. Описва отговорностите на социалния асистент за осигуряване на безопасна среда за потребителите.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 15: Основни насоки за работа с възрастни хора с психични разстройства

План-тезис: Основни правила за общуване с хора с психиатрични проблеми. Основни насоки в подкрепата на възрастни потребители с шизофрения. Специфика на грижите за потребители в депресия. Специфика на грижите за стари хора с деменция. Отговорности на социалния асистент за осигуряване на безопасна среда за потребителите.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 15	Максимален брой точки
1. Изброява основни правила за общуване с хора с психиатрични проблеми.	20
2. Описва ролята на социалния асистент в оказването на подкрепа на възрастни с шизофрения.	20
3. Изяснява спецификата на грижите за потребители в депресия и предлага идеи за намаляване на риска от суицид.	25
4. Изяснява спецификата на грижите за стари хора с деменция и предлага идеи за превенция на възможни рискове.	25
5. Описва отговорностите на социалния асистент за осигуряване на безопасна среда за потребителите.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 16: Основни насоки за работа с възрастни хора с костно-ставни проблеми

План-тезис: Типични нарушения на опорно-двигателния апарат при възрастните хора. Помощ при организиране на дневния режим в зависимост от спецификата и степента на увреждането. Роля на социалния асистент при рехабилитацията на потребителите. Съдействие при придвижването извън дома на потребителите. Превенция на риска при потребители с костно-ставни проблеми.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 16	Максимален брой точки
1. Изброява типични нарушения на опорно-двигателния апарат при възрастните хора.	10
2. Посочва действия на социалния асистент, подпомагащи организацията на дневния режим в зависимост от спецификата и степента на увреждането.	20
3. Изяснява ролята на социалния асистент при рехабилитацията на потребителите.	20
4. Предлага идеи за оказване на съдействие при придвижването извън дома на потребителите.	20
5. Аргументира необходимостта от превенция на риска при обгрижване на потребители с костно-ставни проблеми и посочва действия по превенция на риска.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 17: Ефективното общуване в професионална среда

План-тезис: Цел, участници и форми на ефективното общуване. Умения за ефективно вербално и невербално общуване в професионална среда. Умения за общуване с колеги. Позитивен език в общуването с възрастните, потребители на социалната услуга, и с техните близки. Трудности в общуването и техники за справяне.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 17	Максимален брой точки
1. Описва целта, участниците и форми на ефективното общуване.	20
2. Изброява умения за ефективно вербално и невербално общуване в професионална среда.	20
3. Посочва ключови умения за общуване с колеги.	10

4. Изяснява характеристиките на позитивното общуване с възрастните, потребители на социалната услуга, и с техните близки.	30
5. Описва трудности в общуването и предлага техники за справяне.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 18: Специфични умения на социалния асистент за справяне с конфликтни ситуации

План-тезис: Същност на конфликта и причини за възникване. Умения за разпознаване на сигналите за конфликт в поведението на възрастните, потребители на социалната услуга, и/или на техните близки. Оценка на риска при наличие на конфликтна ситуация. Избор на стратегия за справяне с конфликтната ситуация. Умения за диалог в конфликтна ситуация.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 18	Максимален брой точки
1. Дефинира конфликта и изброява причини за възникване.	20
2. Описва сигналите за поява на конфликт в поведението на потребителите на социалната услуга и/или на техните близки.	20
3. Предлага начини за оценка на риска при наличие на конфликтна ситуация.	10
4. Посочва стратегии за справяне с конфликтната ситуация и аргументира избора на подходяща стратегия.	30
5. Посочва умения за диалог в конфликтна ситуация.	20
Общ брой точки:	100

IV. УКАЗАНИЯ ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ЗАДАНИЯ

Индивидуалното задание съдържа пълното наименование на училището/обучаващата институция, празни редове за попълване трите имена на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, крайния срок на изпита – дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на

комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното практическо задание.

Индивидуалните задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита част по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция. Всеки обучаван изтегля индивидуалното си задание, в което веднага саморъчно написва трите си имена.

Примерно индивидуално практическо задание:

Условие на заданието: Изготвяне на предложение за социализация и водене на независим живот в примерна ситуация:

„ Потребителят е жена на 25 години с ДЦП. На инвалидна количка е, но може на кратки разстояния да се придвижва с патерици. Грижи се сама за тоалета си. Завършила е училище като частна ученичка. Обича да общува с хората. Живее близо до майка си и баща си. След заболяването за нея се е грижила майка ѝ, която я е насърчила да развива компютърни умения чрез интернет. За потребителката в момента се грижи социален асистент. Майката е споделила на социалния асистент, че възлага големи надежди на това дъщеря ѝ да дава уроци за работа с компютър, за да има допълнителни доходи. От своя страна, потребителката е разказала на социалния асистент, че се притеснява дали има достатъчно познания да преподава. Самата тя мечтае да е независима и да е сред млади хора. Потребителката е помолила социалния асистент да ѝ помогне да общува с хора на нейната възраст.”

Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на индивидуалното задание:

- Да опише ресурсите на близката семейна среда за оказване на подкрепа.
- Да опише ресурсите в общността за оказване на подкрепа.
- Да разгледа възможности за удовлетворяване на очакванията на потребителката към социалния асистент.
- Да посочи задължителните етични принципи, към които трябва да се придържа в описаната ситуация.
- Защита на разработеното задание.

1. Критерии за оценяване

За всяко индивидуално задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността, назначена със заповед на директора на

училището/ръководителя на обучаващата институция, разработва показатели по критериите, определени в таблицата. Посочва се максималният брой точки, които се поставят при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя.

Пример:

Критерии и показатели за оценяване	Максимален брой точки	Те-жест
1. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда		да/не
<p>1.1. Избира и използва правилно лични предпазни средства</p> <p>1.2. Правилно и по безопасен начин използва предметите и средствата на труда</p> <p>1.3. Разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, дефинира и спазва предписания за своевременна реакция</p> <p><i>Забележка:</i> Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2).</p>		
2. Ефективна организация на работното място		5
2.1. Подреденост на инструменти, пособия и материали, осигуряваща удобство и точно спазване на технологията	2	
2.2. Изработен план за работа, подготвени материали, целесъобразна употреба на материалите	2	
2.3. Работа с равномерен темп за определено време	1	
3. Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията		5
3.1. Обяснява работата си при спазване на йерархична подчиненост от други лица	2	
3.2. Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с изпитното задание (материали, инструменти, лични предпазни средства)	2	
3.3. Спазване на изискванията за работа с потребители/клиенти	1	
4. Правилен подбор на детайли, материали и инструменти съобразно конкретното задание		20
4.1. Преценява типа и вида на необходимите материали, детайли и инструменти според изпитното задание	10	
4.2. Правилно подбира количеството и качеството на необходимите материали, детайли и инструменти	10	
5. Спазване на технологичната последователност на операциите според практическото изпитно задание		20

5.1. Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите	10	
5.2. Спазва технологичната последователност на операциите в процеса на работа	10	
6. Качество на изпълнението на индивидуалното практическо задание		50
6.1. Всяка завършена операция съответства на изискванията на съответната технология	10	
6.2. Крайното изделие съответства на зададените технически параметри	10	
6.3. Изпълнява задачата в поставения срок	10	
6.4. Защишава разработеното практическо задание	20	
Общ брой точки:	100	

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на втора степен на професионална квалификация по специалността код **7620402 „Подпомагане на възрастни“**, професия код **762040 „Социален асистент“** е в точки, както следва:

- част по теория на професията - максимално 100 точки;
- част по практика на професията - максимално 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение - 40 процента частта по теория на професията и 60 процента частта по практика на професията от общия брой точки.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява, както следва:

Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,4 \times$ получения брой точки от частта по теория на професията + $0,6 \times$ получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки $\times$ 0,06.

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;

- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Гилбърт, П. Как да преодолеем депресията. Наръчник за самопомощ, 1997 г.
2. Динамичен модел за планиране на социалните услуги в общността за лица с интелектуални затруднения, изд. по проект «БАЛИЗ – Достоен живот за хората с интелектуални затруднения» на Де Пасарел и БАЛИЗ С., 2010 г.
3. Етика на социалната работа – принципи и стандарти, приети от Официалното събрание на МФСР. Коломбо, Шри Ланка, 6-8 юли 1994 г.
4. Ефтимова, А. Ефективната невербална комуникация. Сиела, 2008 г.
5. Жечева, А. Наръчник на социалния асистент. С., 2007 г.
6. Жечева, А, С. Петева. Указание за организиране на работата по предоставяне на социалната услуга в общността „Социален асистент”, изд. на проект „СЕЙН”. София, 2008 г.
7. Зелдин, Т. Разговорът или как общуването може да промени живота ви. БГ книга, 2011 г.
8. Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания.
9. Лоусън, А., В. Филкенстайн, Европейски принципи и подходи към уврежданията, 2007 г.
10. Мархам, У. Управление на конфликта. Лаковпрес, 1999 г.
11. Методика за предоставяне на услугата в общността СОЦИАЛЕН АСИСТЕНТ -
12. Минчев, Б. Психология на човешкото развитие – курс лекции, Варненски свободен университет, 2005 г.
13. Наредба за критериите и стандартите за социални услуги
14. Петкова, Е., Г. Маркова, Х. Александров. Методика за предоставяне на услугата в общността „Социален асистент”, изд. на проект „СЕЙН”, 2007 г.
15. Практически наръчник по обучение на тема „Социален асистент“, София 2018 г.
16. Рангелова, Ц., С. Петева, З. Пенева, П. Манолова. Развиване на умения за самостоятелен живот. изд. Фондация „Партньори-България”, 2007 г.

17. Световна здравна организация, Десета ревизия на Международната класификация на болестите и проблемите, свързани със здравето.
18. Актуални нормативни документи
19. Интернет източници

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Силвия Велинова Михова , 135 СУ ”Ян Амос Коменски”, гр. София
2. Димана Димитрова Ветова-Белева , 135 СУ ”Ян Амос Коменски”, гр. София

Съгласувано с:

.....

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) примерен изпитен билет

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И
СПЕЦИАЛНОСТТА,
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професия код 762040 „Социален асистент”

специалност код 7620402 „Подпомагане на възрастни“

Изпитен билет № 5

***Изпитна тема №5: Предоставяне на услугата „Социален асистент” в дома на
възрастните потребители***

- Условия и ред за предоставяне и ползване на услугата „Социален асистент” в домашна среда.
- Оценка на потребностите от подкрепа.
- Планиране и договаряне на грижата в домашна среда.
- Необходими документи по предоставяне на услугата „Социален асистент” в дома на потребителя.
- Индивидуален план за предоставяне на услугата „Социален асистент”.

Описание на дидактическите материали: .....

Председател на изпитната комисия:.....
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)

б) Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И
СПЕЦИАЛНОСТТА,**

**ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професия код 762040 „Социален асистент”

специалност код 7620402 „Подпомагане на възрастни“

Индивидуално практическо задание № .....

На ученика/обучавания .....

(трите имена на ученика/обучавания)

от .....клас/курс, начална дата на изпита: ..... начален час: .....

крайна дата на изпита: ..... час на приключване на изпита: .....

1. Да се .....

(вписва се темата на практическото задание)

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

.....
.....
.....
.....

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН: .....

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия: .....

(име, фамилия)

(подпис)

**Директор/ръководител на обучаващата
институция: .....**

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

в) Примерно указание за разработване на писмен тест

- **примерно указание за работа за учениците/курсистите и примерни тестови задачи с еталон за оценяване и ключ на верните отговори**

Указание за работа

Уважаеми ученици/курсисти,

Вие получавате тест, който съдържа ... задачи с различна трудност с максимален брой точки – 100. За всеки Ваш отговор ще получите определен брой точки, показан в долния десен ъгъл след всяка задача.

Целта на теста е да се установи равнището на усвоените от Вас знания и умения, задължителни за усвояване и контрол за придобиване на втора степен на професионална квалификация по професия по професия код **762040 „Социален асистент”**, специалност код **7620402 „Подпомагане на възрастни“**.

Отбелязването на верния според Вас отговор при задачите с избран отговор е чрез знак **×**, а за другите типове задачи начина на отговор е описан в задачата.

При отбелязване на отговор, който искате да промените, оградете в кръгче грешното отбелязване и се подпишете пред него.

Някои задачи изискват не само познаване на учебното съдържание, но и логическо мислене, затова четете внимателно условията на задачите преди да посочите някой отговор.

Не отделяйте много време на въпрос, който Ви се струва труден, върнете се на него по-късно, ако Ви остане време.

Тестът е с продължителност ..... астрономически часа.

ЖЕЛАЕМ ВИ УСПЕХ !

- **разработване на тест**

Броят и равнището на тестовите задачи по всеки критерий се определят съобразно равнището, на което трябва да бъде усвоено съответното учебно съдържание, като общият брой задачи по всеки критерий трябва да носи максималния брой точки.

1. Таксономия на Блум – равнища и примерни глаголи

Равнище	Характеристика	Глаголи
I. Знание 0 - 2 точки	Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции	Дефинира, описва, посочва, изброява, очертава, възпроизвежда, формулира, схематизира

II. Разбиране 0 - 4 точки	Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране.	Преобразува, различава, обяснява, обобщава, преразказва, решава, дава пример за..., сравнява
III. Приложение 0 - 6 точки	Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоената информация и формираните умения	Изчислява, демонстрира, открива, модифицира, разработва, свързва, доказва

2. Примерна матрица на писмен тест по изпитна тема № 1

Разработва се от комисията за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията, като към таблицата за критерии за оценка по всяка тема се разписват графи 3, 4 и 5.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1	Максимален Брой точки	Брой тестови задачи по равнища		
		I	II	III
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.
<i>1</i>	2	3	4	5
1. Дефинира същността на социалните услуги.	10	3	1	
2. Описва нормативната рамка на социалните услуги.	20	3	2	1
3. Посочва основни подходи и обяснява принципите при предоставянето на социалните услуги.	30	3	3	2
4. Изяснява спецификата на социалните услуги, предоставяни в общността.	20	0	2	2
5. Посочва доставчици на социални услуги в общността и описва изискванията към тях.	20	2	1	2
Общ брой задачи:	27	11	9	7
Общ брой точки:	100	22	36	42
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:				
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ 				

3. Препоръчителни тестови въпроси и задачи според типа на отговора:

- **1-ва група: въпроси и задачи със свободен отговор;**
  - Въпроси и задачи за свободно съчинение;
  - Въпроси и задачи за тълкуване;
- **2-ра група: въпроси и задачи за допълване (с полуоткрит отговор);**
  - Въпроси и задачи за допълване на дума, или фраза или елемент от чертеж/схема;
  - Въпроси и задачи за заместване;
- **3-та група: въпроси и задачи с изборен отговор**
  - Задачи с един или повече верни отговори;
  - Въпроси за избор между вярно и грешно

4. Примерни тестови задачи

4.1. Примерна тестова задача от равнище „Знание“

Посочете кое е вярно по отношение на следното твърдение:

Интегрирани здравно-социални услуги могат да се предоставят за:

- а) лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване;
- б) лица с хронични заболявания;
- в) деца и лица с трайни увреждания;
- г) всички изброени категории лица.

Еталон на верния отговор: г)

макс. 2 т.

Ключ за оценяване:

Отговор г) – 2 точки;

При посочени повече от един отговор – 0 точки;

Всички останали отговори – 0 точки;

4.2. Примерна тестова задача от равнище „Разбиране“

Какво се изисква, за да се предложи дадена социална услуга?

- а) индивидуална оценка на потребностите на нуждаещия се;
- б) желание на съответния доставчик на услугата;
- в) желание и личен избор на клиента;
- г) всички отговори са верни;
- д) верни са „А” и „В”.

Еталон на верния отговор: д)

макс. 4 т.

Ключ за оценяване:

Отговор д) – 4 точки;

При посочени повече от един отговор – 0 точки;

Всички останали отговори – 0 точки;

4.3. Примерна тестова задача от равнище „Приложение“:

Отговорете на посочения въпрос: Върху кои ключови фактори на обществото влияе социалната политика и защо е важно да се спазват принципите за справедливост и солидарност?

Еталон на верния отговор:

макс. 6 т.

- Ключови фактори като:
  - жизнен стандарт;
  - качество на живота;
  - заетост;
  - доходи на населението;
  - социална защита и подпомагане; социални услуги.
- Принципи:
  - Социална справедливост – свързва се с осигуряване на равни възможности за индивидите и социалните групи.
  - Социална солидарност – намира израз в подпомагане на социално слабите и уязвими групи лица.

Ключ за оценяване: макс. 6 точки

- При посочени 5-7 ключови фактора, изяснено съдържание на посочените два принципа и аргументирано приложение на принципите в социалната политика – **6 т.**
- При посочени 3-4 ключови фактора, изяснено съдържание на посочените два принципа и аргументирано приложение на принципите в социалната политика – **5 т.**
- При посочени 1-3 ключови фактора, изяснено съдържание на посочените два принципа и аргументирано приложение на принципите в социалната политика – **4 т.**
- При посочени 5-7 ключови фактора, без изяснено съдържание на посочените два принципа и липса на аргументирано приложение на принципите в социалната политика – **3 т.**

- При изяснено съдържание на посочените два принципа и аргументирано приложение на принципите в социалната политика, но с неописани ключови фактора – **3 т.**
- При посочени 1-3 ключови фактора, без изяснено съдържание на посочените два принципа и липса на аргументирано приложение на принципите в социалната политика – **2 т.**
- При непълно и неясно аргументирано лично мнение – **1 т.**
- При липса на отговор – **0 т.**